

Kaip bus atliekamas vaiko situacijos vertinimas?

Vaiko situaciją vaiko teisių apsaugos specialistai vertins pagal 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusį [Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašą](#) ir pildys vaiko situacijos vertinimo anketą.

Vertinimas vyksta atmetimo būdu: pirmiausia vertinama, ar yra pagrindas nustatyti vaiko apsaugos poreikį pagal išvardintus rizikos veiksnius. Kartu bus privalu įvertinti šeimos stiprybes, kurios gali sušvelninti rizikos veiksnius. Jei apsaugos poreikio nėra, tada žvelgiama į rizikos veiksnius, kurie gali liudyti, kad šeimai, vaikui reikia paslaugų. Jeigu nepastebima ir tokių veiksnių, tada vertinimas baigiamas. Vertinimo metu šeima pati gali išsakyti, kokios pagalbos ir paslaugų jai reikia – tokią pagalbą ir paslaugas privalės užtikrinti vietos savivaldybės.

Kas liudija, kad vaikui gali būti nesaugu?

Vaiko apsaugos poreikis gali būti nustatomas, jeigu aptinkamas bent vienas iš šių rizikos veiksnių ir nėra nė vienos riziką sumažinančios aplinkybės:

- Vaikas patyrė savo tėvų, globėjų, kitų kartu gyvenančių asmenų smurtą arba yra smurto artimoje aplinkoje liudininkas ir nė vienas iš suaugusių šeimos asmenų negali užtikrinti vaikui saugios aplinkos.
- Vaiko elgesys kelia realų pavojų jo paties ar aplinkinių saugumui, sveikatai ar gyvybei, o vaiko tėvai, globėjai nesiima jokių veiksmų, nemato, neįvertina tokio pavojaus ar žalos.
- Vaiko tėvai, globėjai yra apsvaigę nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, galimai turi priklausomybės požymių ir tai kelia realų pavojų vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei. Jei apsvaigęs tik vienas iš tėvų ar globėjų, tuomet šis rizikos veiksnys svarbus, kai neapsvaigęs tėvas ar mama negali apsaugoti vaiko nuo jam pavojingo kito suaugusiojo elgesio. Jeigu neapsvaigęs suaugęs asmuo gali apsaugoti vaiką, tuomet rizika išnyksta.

- Vaiko tėvų, globėjų elgesys vaiko atžvilgiu yra agresyvus, smurtinis, keliantis realų pavojų vaikui.
- Vaiko gyvenimo sąlygos kelia realų pavojų vaikui, o vaiko tėvai ar globėjai nemato ir neįvertina tokio pavojaus ar žalos, neturi galimybių išsaugoti vaiko sveikatą, gyvybę.
- Vaiko tėvai ar globėjai yra dingę arba laikinai negali rūpintis vaiku dėl abiejų tėvų ar vieno iš jų ligos, suėmimo, bausmės atlikimo ar kitų svarbių priežasčių.
- Vaikas serga, karščiuoja, yra sužalotas, bet nėra gydomas, turi specialiųjų poreikių, kurių vaiko tėvai, globėjai netenkina, nemato poreikio gydyti arba gydo priemonėmis, kurios kenkia vaikui.
- Autodestruktyvus vaiko elgesys (savęs žalojimas, psichoaktyvių medžiagų vartojimas ir panašiai), kurio tėvai, globėjai negali suvaldyti.
- Vaikas išreiškia pageidavimą būti paimtas iš tėvų ar globėjų.
- Vaiko gyvenamojoje vietoje lankosi pašaliniai asmenys, kurie kelia ar gali kelti realų pavojų vaikui.
- Kiti objektyvūs rizikos veiksniai, susiję su vaiko funkcionavimu, vaiko tėvais, globėjais, vaiko aplinka, kurie kelia realų pavojų vaikui.

Tačiau kartu specialistai turės įvertinti šeimos stiprybes ir atsižvelgti, ar yra kokių nors rizikas neutralizuojančių veiksnių. Pavyzdžiui, vaikas gali išreikšti pageidavimą būti paimtas iš tėvų, bet vaiko teisių apsaugos specialistai turės įsitikinti, ar tai nėra tik vienkartinio konflikto šeimoje pasekmė.

Be to, Valstybės vaiko teisių apsaugos tarnybos darbuotojai rizikos veiksnius vertins pagal aplinkybes. Tarkime, rizika vaikui kur kas didesnė, jei agresyvų elgesį vaiko atžvilgiu demonstruoja abu tėvai, o ne vienas jų. Arba apsvaigimas nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų yra kur kas pavojingesnis, jei šeimoje yra kūdikis iki 3 metų amžiaus, bet mažiau pavojingas, kai vaikas jau paauglys.

Kas liudija, kad šeimai ar vaikui reikia pagalbos

Būtinybė įvertinti, kokios pagalbos ar paslaugų reikia šeimai ir vaikui, nustatoma, jeigu išvelgiami su vaiko funkcionavimu, socialine aplinka arba tėvais, globėjais susiję rizikos veiksniai.

Su vaiko funkcionavimu susiję rizikos veiksniai:

- Vaikas sistemingai nelanko mokyklos, praleidžia pamokas be pateisinamos priežasties, į mokyklą ateina nuolat pavargęs, nepasiruošęs ar neaprūpintas reikalingomis priemonėmis ir panašiai.
- Vaikas bėga iš namų, ypač, jei ne pirmą kartą.
- Vaikas smurtauja prieš kitus asmenis, vagia ar atlieka kitus nusikalstamo pobūdžio veiksmus.

Su socialine aplinka susiję rizikos veiksniai:

- Vaiko tėvai ar globėjai patiria sunkumų, dėl kurių negali tinkamai patenkinti vaiko poreikių, tačiau suvokia situaciją, yra atviri pagalbai, stengiasi keisti situaciją pagal galimybes. Reikia turėti mintyse, kad vaiko poreikiai yra ne tas pats, kas vaiko norai. Vaiko poreikių pavyzdžiai: tinkama mityba, sveikatos priežiūra, galimybė mokytis, gyventi saugiuose namuose ir panašiai.

Rizikos veiksniai, susiję su vaiko tėvais ar globėjais:

- Vaiko tėvai ar globėjai nuolat vengia kontakto su mokyklos specialistais, privalomų sveikatos patikrinimų ar panašiai, ir tai daro neigiamą įtaką vaiko vystymuisi, auklėjimui, ugdymui, prieštarauja geriausiems vaiko interesams.
- Vaiko tėvai ar globėjai nesiekia padėti vaikui spręsti problemų, negeba suvaldyti situacijos, kuri kelia grėsmę vaikui (pavyzdžiui, patyčios bet kurioje vaiko aplinkoje, sveikatos iššūkiai, savižudiškos mintys ir panašiai).
- Vaiko tėvai ar globėjai galimai piktnaudžiauja psichoaktyviosiomis medžiagomis, yra priklausomi nuo azartinių žaidimų, ir tai turi neigiamą poveikį vaikui ir šeimai.

- Tėvai ar globėjai nuolat palieka vaiką be priežiūros arba asmenims, kurie netinkamai juo rūpinasi.
- Vaiko tėvai ar globėjai turi sveikatos sunkumų, dėl kurių gali tik iš dalies rūpintis vaiku ir jiems būtina pagalba.
- Neigiamas vaiko tėvų ar globėjų santykis su vaiku.
- Nepakankamos tėvų ar globėjų žinios ir įgūdžiai apie vaiko raidą, brandą, dėl ko jie nesugeba tinkamai tenkinti vaiko poreikių.
- Vaiko tėvai ar globėjai skyrybų metu galimai daro neigiamą įtaką vaikui, kenkia vaiko santykiams su kitu iš tėvų ar globėjų.
- Kiti galimi vaiko teisių ir teisėtų interesų pažeidimai (pavyzdžiui, vaikas negali laisvai pasirinkti norimos išpažinti religijos, apribojamos vaiko galimybės bendrauti su socialine ir kita aplinka, jis neapsaugomas nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų savo gyvenamojoje vietoje).